

PĂRINȚI ȘI SCRITORI
BISERICEȘTI

SERIE NOUĂ

18

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Omilii la Evanghelia după Ioan

Volumul al II-lea

CARTE PUBLICATĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREFERICITULUI PĂRINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere din limba greacă veche
de Maria-Iuliana RIZEANU și Mihai GRIGORAȘ
Note de Mihai GRIGORAȘ

BASILICA
BUCUREȘTI - 2019

NOTĂ EDITORIALĂ

Prezentul volum, cuprinzând omiliile 42-88 la *Evanghelia după Ioan* ale Sfântului Ioan Gură de Aur, reprezintă continuarea unui prim volum (PSB 15) care conține omiliile hrisostomice 1-41 la aceeași Evanghelie. Toate aceste predici sunt plasate de specialiști în anul 390/391, datând din etapa cea mai prolifică a carierei omiletice a Sfântului Ioan, care pe atunci era încă preot în Antiohia, împuternicit de episcopul cetății, Flavian, să instruiască poporul în locul lui.

Omiliile din volumul de față reiau exegeza de la capitolul al 6-lea al *Evangheliei după Ioan* până la final. Pe măsură ce comentariul se apropie de ultimele capitole evanghelice, predicile devin din ce în ce mai lipsite de digresiuni exegetice, dogmatice, istorice, morale ș.a., autorul limitându-se aproape exclusiv la comentarea succintă, verset cu verset, a textului biblic. Se remarcă astfel un dezechilibru de ansamblu, rezultat din faptul că cele patru capitole finale ale *Evangheliei* (*Ioan* 18-21) sunt tratate în doar șase omilii (83-88), în timp ce primul capitol evanghelic este explicat în douăzeci de omilii (1-20); această disproporție ar fi putut fi cauzată de apropierea unei limite cronologic-liturgice, care să fi determinat urgentarea finalizării comentariului.

În *Omiliile* 42-88 autorul păstrează același model omiletic prezentat în primele cuvântări: (a) debutul prin citat evanghelic; (b) introducerea scurtă, conținând reflecții subtile pe teme mai ales morale; (c) comentarea textului evanghelic pe segmente scurte, presărată uneori cu divagații și reveniri, alteori cu procedee și figuri retorice de mare impact; (d) exhortația morală; (e) finalul doxologic stereotip.

Metoda exegetică este cu precădere cea antiohiană. Sfântul Ioan se concentrează pe înțelesul literal al textului, fiind interesat în general de aspectele lui istorice. În corelațiile dintre Noul și Vechiul Testament, interpretarea tipologică este folosită cu

predilecție (43, 2; 46, 3; 55, 2; 66, 1; 75, 1; 85, 1), dar autorul nu ezită să utilizeze și interpretarea alegorică atunci când îi servește în lămurirea unor dogme importante: „[Cuvintele]: «Țesută de sus» nu sunt puse fără motiv, ci unii spun că prin acestea se indică o alegorie, anume că Cel răstignit nu era om simplu, ci avea și dumnezeirea de sus” (85, 1).

Dintre toate omiliile hrisostomice dedicate comentariului biblic, *Omiliile la Evanghelia după Ioan* au tonul cel mai polemic. Autorul poartă dispute pe teme doctrinare cu gnosticii de diferite ramuri (42, 2; 66, 3; 85, 2), cu pnevmatomahii (78, 1-3), cu sabelienii (74, 1; 75, 1; 82, 2), dar în mod special cu adversarii dumnezeirii lui Hristos: arienii și, în mod particular, eunomienii (63, 3; 64, 1; 82, 2), fapt pentru care specialiștii tind să plaseze *Omiliile la Evanghelia după Ioan* și *Discursurile împotriva anomeilor* în aceeași perioadă.

O parte considerabilă din fiecare omilie este rezervată îndemnurilor morale. Pentru Sfântul Ioan, „la nimic nu folosește o credință dreaptă dacă viața este stricată” (63, 4). De aceea, autorul îndeamnă adesea: „Să-L slăvim pe Dumnezeu, nu doar prin credință, ci și prin viață; altminteri, nu mai e slăvire, ci hulă. Căci Dumnezeu nu e hulit atât de mult dacă un elin e întinat, ci dacă un creștin e stricat” (67, 3). Între viciile cele mai incriminate de predicatorul antiohian sunt hoția și lăcomia, cărora le propune ca remediu milostenia, cu o observație prețioasă: „Nu mă refer la milostenia cea din nedreptate, fiindcă aceasta nici nu este milostenie, ci cruzime și neomenie. Căci la ce folosește să-l dezbraci pe unul și să-l îmbraci pe altul?” (73, 3).

În multe omilii (61-63, 69, 86) Sfântul Ioan acordă o atenție deosebită femeilor, care, prin afecțiunea și compasiunea lor înnăscute (86, 1), au cea mai mare putere de influență asupra soților lor: „Nimic, într-adevăr, nimic nu-i mai puternic decât o femeie evlavioasă și înțeleaptă în a-l pune în rânduială pe bărbat și a-i modela sufletul în cele câte ar voi. Pentru că nici pe prieteni, nici pe profesori, nici pe conducători nu îi va îngădui, precum pe soția lui, să-l îndemne și să-l sfătuiască” (61, 3). Întrucât rolul lor în ameliorarea societății este unul decisiv, autorul nu cruță niciun efort în a le povățui și îndruma spre practicarea filosofiei cerești: „Femeia însă, șezând acasă ca-ntr-o școală de filosofie și adunându-și mintea-n sine, va putea să-și îndrepte atenția spre rugăciuni și citiri și spre cealaltă filosofie” (61, 3).

De-a lungul omiliilor, Sfântul Ioan dovedește o remarcabilă familiaritate cu Sfintele Scripturi, reușind cu mare abilitate să extragă din ele citări lămuritoare și ilustrări pertinente. În plus, le recomandă ascultătorilor citirea Scripturilor (53, 3) și chiar procurarea de manuscrise cu textul sacru: „De aceea vă rog să vă procurați aceste cărți și, dimpreună cu cărțile, să primiți și înțeleșurile și să vi le întipăriți în minte” (53, 3); mai mult, citirea nu trebuie să fie simplă sau superficială, ci trebuie însoțită permanent de meditația atentă la înțeleșul celor citite: „Cei care vor să culeagă rod din cele citite nu trebuie să treacă cu vederea nici cel mai mic amănunt din cele spuse” (57, 1).

Traducerea cuvântărilor din prezentul volum s-a făcut după cum urmează: *Omiliile* 42-60 au fost traduse de Maria-Iuliana Rizeanu, iar *Omiliile* 61-88 au fost traduse de Mihai Grigoraș. Traducerea s-a făcut după textul original grecesc, editat de OSB Théobald Fix și integrat în colecția *Patrologia Graeca*, vol. 59 (coll. 239-482).

Editura *Basilica*

Omilia 42

„După acestea Iisus S-a dus dincolo de Marea Galileei, în părțile Tiberiadei. Și mergea după El mulțime multă, pentru că vedeau minunile pe care le făcea cu cei bolnavi. Și S-a suit Iisus în munte și a șezut acolo cu ucenicii Săi. Și erau aproape Paștile iudeilor.”
(Ioan 6, 1-4)

1. Cu oamenii răi să nu intrăm în dispute, iubiților, ci, atunci când aceasta¹ nu aduce vreo vătămare virtuților noastre, să învățăm să ne dăm la o parte dinaintea uneltirilor lor viclene. Astfel încetează orice orgoliu. După cum săgețile, atunci când nimeresc ceva rezistent, tare și rigid cu mult avânt, se întorc asupra celor care le-au azvârlit, dar, atunci când sunt aruncate cu forță, fără însă să întâlnească vreun obstacol, degrabă slăbesc și se opresc, tot așa se întâmplă și cu oamenii orgolioși. Atunci când intrăm în dispute cu ei, mai mult se sălbătesc. Dar, atunci când ne dăm la o parte și ne retragem, ușor domolim toată furia lor.

De aceea și Hristos, când a cunoscut că fariseii au auzit că El face și botează mai mulți ucenici decât Ioan, a mers în Galileea², pentru a stinge invidia lor și pentru a potoli, prin retragerea Sa, mânia care s-ar fi putut isca de pe urma acestor cuvinte. Dar, plecând din nou în Galileea, nu a mers în aceleași locuri. Căci nu a mers în Cana, ci dincolo de mare³. De aceea mergeau după El mulțimi multe, văzând minunile pe care le făcea.

¹ Anume evitarea disputelor.

² Cf. Ioan 4, 1, 3.

³ Localizarea aproximativă nu este întâmplătoare. Evangheliștii sinoptici, la rândul lor, păstrează misterul (*Matei* 14, 13; *Marcu* 6, 31; *Luca* 9, 10). E vorba de un loc pustiu, ferit de zarvă, pe vârful unei coline: un loc ideal al întâlnirii omului cu Dumnezeu – fapt subliniat de Sfântul Ioan mai jos. Această localizare aproximativă trimite la ubicuitatea divină în general, dar, interpretată în contextul discursului euharistic din continuare (*Ioan* 6, 47-58), ne poate da de înțeles ceva mai specific: prin Sfânta Împărtășanie – simbolizată de înmulțirea pâinilor –, Hristos nu Se află static într-un singur loc, ci este prezent pretutindeni unde se săvârșește și se consumă Sfânta Jertfă.

Care minuni? De ce nu le pomenește după felul lor? Pentru că acest evanghelist s-a străduit ca cea mai mare parte a cărții sale să o rezerve discuțiilor și cuvântărilor. Într-adevăr, vezi că într-un an întreg, ba chiar și acum, de praznicul Paștilor, nu ne-a relatat despre minunile Lui nimic mai mult decât că l-a vindecat pe slăbănog și pe fiul slujitorului regesc⁴. Nu a încercat să le enumere pe toate, căci nu ar fi fost cu puțință, ci doar câteva din multele și marile minuni.

„Și mergea după El” – zice – „mulțime multă, pentru că vedeau minunile pe care le făcea”⁵. Totuși nu Îl urmau dintr-o convingere puternică. Deși se bucuraseră de atâta învățătură [din partea Lui], erau atrași mai degrabă de minuni, ceea ce arată că aveau o gândire mai simplă. „Căci minunile” – zice – „sunt pentru cei necredincioși, nu pentru cei credincioși”⁶. Dar acea mulțime despre care vorbește Matei nu era așa, ci iată cum: „Erau toți uimiți de învățătura Lui, că îi învăța ca Unul care are putere”⁷.

Dar de ce merge acum pe munte și șade acolo împreună cu ucenicii? Pentru minunea care avea să fie săvârșită. Faptul că numai ucenicii s-au suit [în munte] aducea învinuire mulțimii care nu l-a urmat. Dar nu era acesta singurul motiv pentru care s-a suit în munte, ci și pentru a ne învăța să ne depărtăm de zarvă și de tulburare, fiindcă singurătatea este necesară pentru filosofie⁸. Adesea a mers și singur în munte, înnoptând și rugându-Se acolo, pentru a ne învăța că cel care vrea să se apropie cu adevărat de Dumnezeu trebuie să se elibereze de toată tulburarea și să caute vreme și loc lipsite de zarvă.

„Și erau aproape Paștile, sărbătoarea iudeilor.”⁹ „Cum de nu s-a suit la sărbătoare?”, întrebi. „De ce, deși toți se grăbeau spre Ierusalim, El mergea în Galileea, și nu singur, ci luându-i și pe

⁴ Cf. Ioan 5, 5-9; 4, 46-53.

⁵ Ioan 6, 2.

⁶ 1 Corinteni 14, 22.

⁷ Matei 7, 28-29.

⁸ Termenul „filosofie” are aici înțelesul de „viață ascetică”, „viață virtuoasă”, „înțelepciune practică”. O analiză a conceptului de „filosofie” în înțeles creștin vezi la Pierre HADOT, *Ce este filozofia antică?*, trad. G. Bondor, C. Tipuriță, Polirom, Iași, 1997, pp. 259-274.

⁹ Ioan 6, 4. Această a doua menționare explicită a sărbătorii Paștilor (după Ioan 2, 13), precum și referirea la munte erau menite să actualizeze în memoria cititorului figura lui Moise și, implicit, istoria ieșirii din Egipt a poporului evreu; Sfântul Ioan nu pierde ocazia de a le aduce în discuție pe amândouă, atât în această omilie, cât și în următoarele (vezi Omilia 43, debutul cap. 2, sau Omilia 45, 1).

ucenici; iar de acolo a mers în Capernaum?” De acum încet-încet aducea slăbire Legii, luând drept pricină viclenia iudeilor.

„Și, ridicându-Și ochii, a văzut mulțime multă.”¹⁰ Aici arată că nu ședea niciodată cu ucenicii fără rost, ci probabil pentru a le lămuri ceva și a-i învăța, pentru a-i atrage la Sine. De aici putem înțelege purtarea Lui de grijă și purtarea Sa smerită și îngăduitoare față de ucenici. Ei stăteau lângă El, privindu-se probabil unii pe alții. Apoi, uitându-Se El în sus, a văzut mulțimea care venea către El.

Ceilalți evangheliști spun că ucenicii au venit să-L roage și să-I ceară să nu îi lase să plece flămânzi¹¹. Acesta însă spune că Filip a fost întrebat de către Iisus¹². Mie mi se pare că amândouă variantele sunt adevărate¹³, doar că nu s-au petrecut în același timp, ci acelea povestite de ceilalți evangheliști s-au petrecut mai înainte. Deci unele sunt cele relatate acolo, și altele cele de aici.

Dar de ce l-a întrebat pe Filip? Știa care ucenici aveau nevoie mai mult de învățatură. Căci Filip este cel care după acestea a zis: „Arată-ne nouă pe Tatăl și ne este de ajuns”¹⁴. De aceea l-a pregătit mai dinainte. Dacă minunea s-ar fi petrecut pur și simplu, nu ar fi părut atât de mare. Acum însă îl silește mai întâi să mărturisească lipsa ca să cunoască situația în care era și astfel să înțeleagă mai bine măreția minunii ce avea să se petreacă.

Și iată ce spune acela: „De unde să luăm atâtea pâini, ca să mănânce aceștia?”¹⁵ Tot așa a vorbit și cu Moise în Vechiul Testament. Căci nu a făcut minunea mai înainte de a-l întreba: „Ce ai în mână?”¹⁶ De vreme ce lucrurile neobișnuite, care se petrec pe neașteptate, de obicei ne fac să uităm cele ce au fost mai înainte, l-a făcut mai întâi să mărturisească situația prezentă, pentru ca, după ce avea să se petreacă acel lucru uimitor, să nu poată uita cele ce a mărturisit. Astfel avea să înțeleagă mai apoi, prin comparație,

¹⁰ Ioan 6, 5.

¹¹ Cf. Matei 14, 15; Marcu 6, 35-36; Luca 9, 12.

¹² Cf. Ioan 6, 5.

¹³ Autorul etalează aceeași strategie conciliatoare și în Omilia 66, 1, când discută contradicția dintre versetele Matei 21, 2 și Ioan 12, 14. Metoda hrisostomiană de împăcare a versetelor discordante e investigată de Thomas R. McKIBBENS, „The Exegesis of John Chrysostom: Homilies on the Gospels”, în: *The Expository Times*, 93 (1982), pp. 264-270 (268-269).

¹⁴ Ioan 14, 8.

¹⁵ Ioan 6, 5.

¹⁶ Ieșirea 4, 2.

măreția minunii. Acest lucru s-a întâmplat și aici. Când a fost întrebat, Filip a răspuns: „Pâini de două sute de dinari nu vor ajunge ca să ia fiecare câte puțin”¹⁷. „Aceasta o zicea ca să-l încerce, căci El știa ce avea să facă.”¹⁸ Ce înseamnă: „Ca să-l încerce”? Oare nu știa ce avea să-i răspundă? Firește, nu putem afirma aceasta.

2. Dar care este înțelesul acestei afirmații? Putem afla din Vechiul Testament. Căci și acolo zice: „Și, după aceste cuvinte, Dumnezeu l-a încercat pe Avraam și i-a zis: «Ia-l pe fiul tău cel iubit, pe care l-ai iubit, pe Isaac»”¹⁹. Și aici se vede că nu a spus aceasta pentru că, încercându-l, aștepta să vadă sfârșitul: dacă va asculta sau nu (cum ar fi putut face aceasta „Cel care știe toate mai înainte de înfăptuirea lor”²⁰?), ci în amândouă situațiile a vorbit omenește. De asemenea, atunci când se spune: „Cercetează inimile oamenilor”²¹, nu se referă la o cercetare pricinuită de necunoaștere, ci dintr-o desăvârșită cunoaștere. Tot așa, atunci când spune: „L-a încercat”, nimic altceva nu a vrut să spună decât că a știut întocmai.

Și un alt lucru poate fi spus: că l-a făcut mai încercat. Precum pe Avraam atunci, tot așa și pe Filip l-a făcut să înțeleagă minunea deplin prin această întrebare. De aceea, ca să nu te oprești asupra sensului slab al cuvântului și să bănuiești ceva greșit despre cele spuse, evanghelistul a adăugat: „Că El știa ce avea să facă”²².

Trebuie observat cum, atunci când se poate ivi o bănuială rea, evanghelistul o îndreaptă imediat cu multă grijă. Așa și aici, ca nu cumva cei care ascultau să aibă vreo bănuială de acest fel, a îndreptat-o zicând: „Căci El știa ce avea să facă”. De asemenea, și când a spus că „Îl prigoneau iudeii, nu numai pentru că dezlega sâmbătă, ci și pentru că spunea că Dumnezeu este Tatăl Său, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu”²³, dacă nu ar fi fost confirmată de fapte afirmația făcută de Hristos Însuși, ar fi adăugat și atunci îndreptarea. Dacă, în privința celor pe care Hristos Însuși le spune, evanghelistul are grijă ca nimeni să nu primească bănuieli, cu atât

¹⁷ Ioan 6, 7.

¹⁸ Ioan 6, 6.

¹⁹ Facerea 22, 1-2.

²⁰ Istoria Susanei 1, 42.

²¹ Romani 8, 27.

²² Ioan 6, 6.

²³ Ioan 5, 18.

mai mult, în privința celor pe care le spuneau alții despre El, S-ar fi îngrijit [să le corecteze] dacă nu ar fi văzut că aveau mai degrabă o părere convenită despre El. Deci nu a făcut aceasta pentru că știa că părerea și judecata lor despre El erau corecte. De aceea, când a zis: „Făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu”, nu a făcut apoi nimic îndreptare, căci ceea ce s-a spus nu era părerea lor strâmbă, ci afirmația Lui confirmată prin fapte.

Deci, când Filip a întrebat, atunci „Andrei, fratele lui Simon Petru, a zis: «Este aici un băiat care are cinci pâini de orz și doi pești. Dar ce sunt acestea la atâția?»”²⁴ Andrei a avut un gând mai înalt decât Filip, dar nu a mers până la capăt. Cred că nici nu a spus aceasta la întâmplare, ci pentru că auzise despre minunile prorocilor și despre minunea făcută de Elisei cu pâinile²⁵. De aceea a urcat [cu gândul] până la oarecare înălțime, dar nu a putut ajunge chiar până la vârf. Să învățăm de aici, noi cei care căutăm desfătări, ce mâncau acei bărbați mari și minunați. Să luăm seama și să imităm simplitatea mesei, atât în privința cantității, cât și a felului bucatelor.

Dar cuvintele care urmează arată multa lui slăbiciune, căci, după ce a zis: „Are cinci pâini de orz”, a adăugat: „Dar ce sunt acestea la atâția?” El credea că Făcătorul de minuni avea să facă puține din puține și multe din multe. Dar nu era așa. Lui Îi era ușor deopotrivă și din multe și din puține să facă să izvorască firea pâinilor. Căci nu avea nevoie de materia necesară acestui lucru, dar S-a folosit de creația însăși ca bază pentru minunile Sale, ca să nu se creadă că este străină creația de înțelepciunea Lui, așa cum spuneau acei defăimători care suferă de boala lui Marcion²⁶.

²⁴ Ioan 6, 8-9.

²⁵ Cf. 4 Regi 4, 42-44.

²⁶ Marcion din Sinope din Pont (fiul episcopului de Sinope) a fost un eretic dualist, activ la Roma la mijlocul secolului al II-lea. El făcea separația între Dumnezeu Vechiului Testament, văzut ca necruțător, răzbunător și creatorul materiei, și Dumnezeul Noului Testament, bun, transcendent, imaterial, străin de creație (supranumit literalmente „Străinul”) și neimplicat în niciun fel în facerea materiei și a lumii – doctrină pe care o incriminează aici Sfântul Ioan. De aceea, Marcion nu accepta referatul facerii din *Geneză* (cap. 1-3), respingând de altfel întreg Vechiul Testament; din Noul Testament făcuse o selecție proprie de texte canonice, care cuprindea o *Evangelie a lui Hristos* (apropiată de *Luca*) și zece epistole pauline. Mai multe despre raportul dintre Dumnezeuul Noului Testament și materie/creație la Marcion, în: Adolf VON HARNACK, *Marcion. L'Évangile du Dieu étranger. Une monographie sur l'histoire de la fondation de l'Église catholique*, trad. Bernard Lauret et al., Cerf, Paris, 2003, pp. 140-143.

Așadar, după ce amândoi ucenicii au deznădăjduit, abia atunci face minunea; căci mai degrabă în acest fel aveau parte de câștig, anume mărturisind ei mai întâi dificultatea lucrului, ca, după ce se va face [minunea], ei să afle puterea lui Dumnezeu. Căci, de vreme ce urma să se facă o minune – una pe care și prorocii au izbândit-o, chiar dacă nu în același fel²⁷ –, iar El urma s-o facă aducând și mulțumire mai înainte, ca nu cumva ei să cadă în vreo suspiciune de neputință [despre El], ia seama cum prin toate, chiar și prin felul [minunii], le-a înlăturat această [suspiciune] și le-a arătat deosebierea Lui²⁸.

Într-adevăr, El face minunea când pâinile încă nu fuseseră arătate, ca să afli că cele non-existente sunt pentru El ca existente, precum spune Pavel: „Cel care cheamă cele ce nu sunt ca pe cele ce sunt”²⁹. Căci, ca și când masa era gata și pregătită, El le-a poruncit să se așeze îndată. Astfel, și prin aceasta a înălțat cugetul ucenicilor. Iar întrucât ei au avut parte de câștig de pe urma întrebării, numaidecât s-au supus și nu s-au tulburat, nici n-au zis: „Ce înseamnă oare aceasta? Cum ne poruncești să ne așezăm, când nu se vede nimic pregătit înaintea noastră?” Astfel, chiar înainte de vederea minunii, au început să creadă cei care la început au avut atâta necredință încât să zică: „De unde vom cumpăra pâini?”; căci ei cu sârguință așezau mulțimile la masă.

Dar de ce nu Se roagă când urmează să-l îndrepte pe slăbănog, nici când înviază pe cel mort, nici când potolește marea, dar aici, în cazul pâinilor, face aceasta? Ca să ne arate că, atunci când începem masa, trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu. Și, în plus, El face aceasta mai ales în cazul [minunilor] mai mici, ca să afli că nu face rugăciunea din nevoie. Căci, dacă ar fi avut nevoie, cu mult mai mult ar fi făcut-o în cazul [minunilor] mai mari. Și, de vreme ce El le-a făcut cu autoritate³⁰ pe acelea [mai mari], e limpede că și pe acestea [mai mici] le lucra [prin rugăciune] de dragul pogorământului.

3. De asemenea, [El mulțumește Tatălui] încă și pentru că era de față mulțime multă și trebuia să-i încredințeze că a venit potrivit voii lui Dumnezeu. De aceea, când El face singur vreo minune,

²⁷ Cf. 3 Regi 17, 13-15.

²⁸ Față de prorocii anteriori Lui.

²⁹ Romani 4, 17.

³⁰ Adică fără a Se ruga Tatălui.

nimic de felul acesta nu vedește; dar, când o face în fața multora, ca ei să nu creadă că El este vreun vrăjmaș al lui Dumnezeu sau vreun potrivnic al Născătorului Său, înlătură bănuiala prin mulțumire.

„Și a dat celor ce ședeau și s-au săturat.”³¹ Ai văzut câtă deosebire este între rob și Stăpân? Fiindcă aceia³², având harul cu măsură, în acest fel fac minunile; dar Dumnezeu, făcându-le cu o putere absolută, pe toate le lucrează cu multă îmbelșugare. „Și le-a zis ucenicilor: «Strângeți firimiturile care au prisosit». Iar ei le-au strâns și au umplut douăsprezece coșuri.”³³ Aceasta nu era o dovadă de prisos, ci ca nu cumva fapta să fie socotită o nălucire; de aceea și creează dintr-o materie subzistentă.

Dar de ce nu a dat mulțimilor să care coșurile, ci ucenicilor? Pentru că mai cu seamă pe aceștia, care aveau să fie dascălii lumii, voia să-i învețe. Mulțimea nu avea să culeagă deocamdată vreun rod însemnat din minunile Lui. Ei le-au uitat imediat și cereau altă minune. Apostolii însă aveau să primească un câștig nu de mică însemnătate. Iar pentru Iuda nu mică a fost osânda pentru că a cărat coșul. Că s-au făcut acestea spre instruirea lor se vede din cele spuse mai târziu, când le-a amintit de ele, zicând: „Tot nu înțelegeți câte coșuri ați luat?”³⁴ Și faptul că erau de același număr cu ucenicii³⁵ coșurile cu fărâmituri avea aceeași pricină. Mai târziu, după ce au primit învățătura, nu au mai adunat atâtea coșuri, ci șapte³⁶.

Eu unul nu numai de mulțimea pâinilor făcute mă mir, ci, pe lângă cantitatea lor, mă miră și numărul exact al rămășițelor, pentru că a făcut să rămână nici mai mult, nici mai puțin, ci atât cât a vrut, știind dinainte cât vor mânca. Acest fapt vedește o putere negrăită. Așadar, fărâmiturile au confirmat minunea, arătând două lucruri: și că cele petrecute nu au fost o nălucire, și că [rămășițele] proveneau din [pâinile] pe care le-au mâncat.

În ceea ce privește [înmulțirea] peștilor, atunci s-a făcut pornind de la materia existentă, dar după Înviere nu a mai avut materia de față³⁷. De ce? Ca să înțelegi că și acum S-a folosit de materie

³¹ Cf. Ioan 6, 11-12.

³² Prorocii.

³³ Cf. Ioan 6, 12-13.

³⁴ Matei 16, 9.

³⁵ Cf. Ioan 6, 13.

³⁶ Cf. Matei 15, 37.

³⁷ Cf. Ioan 21, 1-13.

nu din lipsă, nici pentru că avea nevoie de o bază materială, ci ca să astupe gurile ereticilor.

„Iar mulțimile ziceau: «Acesta este într-adevăr Prorocul!»³⁸ O, covârșitoare lăcomie a pântecelui! El a făcut nenumărate minuni mai mari decât aceasta și niciodată nu au mărturisit aceasta, decât numai atunci când s-au săturat. Oricum, de aici se vede că așteptau un Proroc ales. Căci aceia ziceau: „Tu ești Prorocul?”³⁹, iar aceștia: „Acesta este Prorocul”⁴⁰.

„Cunoscând deci Iisus că au să vină și să-L ia cu sila să-L facă rege, S-a dus iarăși în munte.”⁴¹ Vai, cât de mare este tirania lăcomiei pântecelui! Ce gândire ușuratică! Acum nu le mai păsa de încălcarea sâmbetei, nici nu se mai arătau râvnitori pentru Dumnezeu, ci toate le-au lăsat la o parte, odată ce s-au văzut cu pântecele plin. Și proroc era pentru ei, și rege voiau să-L pună, dar El a fugit. De ce? Ca să ne învețe să disprețuim rangurile lumești și ca să arate că nu are nevoie de nimic din cele de pe pământ. Cel care a ales ca toate ale Lui să fie simple – și mama, și casa, și orașul, și hrana, și hainele – nu putea ca mai apoi să Se semețească cu cele de pe pământ.

Cele din cer erau mari și strălucitoare: îngerii și steaua⁴², Tatăl Care a glăsuț și Duhul Care a mărturisit⁴³, precum și prorocii care au venit de departe să vestească⁴⁴. Cele de pe pământ însă Îi erau toate simple, pentru ca prin acestea să se arate mai mare puterea Lui. El a venit să ne învețe să disprețuim cele de aici și nicidecum să nu admirăm cele strălucitoare ale acestei vieți, nici să nu ne minunăm de ele, ci să luăm în răs toate acestea și să iubim cele viitoare. Cel care admiră cele de aici nu va admira cele din ceruri. De aceea [Hristos] îi spunea lui Pilat: „Împărăția Mea nu este de aici”⁴⁵, ca să nu pară că Se folosește de frica omenească și de autoritate ca să convingă. Atunci cum a spus prorocul: „Iată, Împăratul tău vine la tine blând, călare pe asin”⁴⁶? Pentru că se referea la Împărăția aceea

³⁸ Ioan 6, 14.

³⁹ Ioan 1, 21.

⁴⁰ Ioan 6, 14.

⁴¹ Ioan 6, 15.

⁴² Cf. Luca 2, 13-14; Matei 2, 9-10.

⁴³ Cf. Luca 3, 22.

⁴⁴ Cf. Matei 2, 1-2.

⁴⁵ Ioan 18, 36.

⁴⁶ Zaharia 9, 9.

din ceruri, nu la aceasta [de aici]. De aceea și în alt loc [Hristos] a zis: „Slavă de la om nu primesc”⁴⁷.

4. Să învățăm, dar, iubitorilor, a disprețui cinstiturile venite din partea oamenilor și să nu le căutăm! Căci am fost învredniciți de cea mai mare cinste, față de care cea de aici, pusă în comparație, este ocară, luare în răs și batjocură. După cum bogăția aceasta [de aici] este sărăcie față de aceea și viața aceasta față de aceea este moarte (căci zice: „Lasă morții să-și îngroape morții lor”⁴⁸), tot așa slava aceasta este rușine și luare în răs față de aceea. Deci să nu o căutăm. Dacă cei care dau această [slavă] sunt mai neînsemnați decât umbra și visele, cu atât mai mult slava în sine. Căci „slava omului este ca floarea ierbii”⁴⁹. Ce poate fi mai neînsemnat decât floarea ierbii?

Chiar de-ar fi dăinuitoare [slava aceasta], ce folos ar putea aduce sufletului? Niciunul. Ba chiar vatămă foarte mult, căci ne face robi, robi mai jalnici decât cei cumpărați cu argint, robi care arată supunere nu numai față de un singur stăpân, ci față de doi sau trei sau mii de stăpâni care dau porunci diferite. Cu cât este mai bine a fi liber decât a fi rob, adică liber de robia oamenilor și rob supus lui Dumnezeu?

Dacă totuși vrei să iubești slava, fie, iubește-o, dar pe cea nemuritoare! Căci priveliștea pe care o oferă ea este mai strălucitoare și folosul mai mare. Aceștia de aici te îndeamnă să faci cheltuieli ca să le fi pe plac. Hristos însă face totul contrar acestora. El îți dă de sute de ori mai mult decât I-ai dat tu și la acestea va adăuga și viața veșnică. Deci ce este mai bine: a fi admirat pe pământ, sau în cer? De către oameni, sau de către Dumnezeu? Spre pagubă, sau spre câștig? A fi încununat pentru o zi, sau pentru veacuri nesfârșite?

Dă celui care are nevoie, și nu da celui care dansează, ca nu cumva dimpreună cu banii tăi să pierzi și sufletul aceluia. Căci tu ești pricină a pierzării lui prin dărnicia ta nesăbuită. Dacă cei de pe scenă ar fi știut că lucrarea lor nu urmează să aducă câștig, de mult ar fi încetat a face aceasta. Dar, dacă te vād pe tine că aplauzi, că

⁴⁷ Ioan 5, 41.

⁴⁸ Matei 8, 22.

⁴⁹ Isaia 40, 6.

alergi [la spectacol], că risipești [banii], cheltuindu-ți toată averea [pentru ei], atunci, chiar dacă nu ar vrea să continue, ar fi ținuti de pofta pentru câștig. Dacă ar ști că nimeni nu prețuiește [spectacolele lor], degrabă ar renunța la această osteneală, din lipsa de câștig, dar, când văd că lucrarea lor e admirată de mulți, lauda aceloră se face pentru ei momeală.

Așadar, să ne abținem de la o cheltuială care nu aduce folos; să învățăm pentru ce și când să cheltuim. Să nu-L mâniem pe Dumnezeu în aceste două feluri: și pentru că adunăm bani de acolo de unde nu trebuie, și pentru că îi risipim pe ce nu se cuvine. Și cum să nu fie acest lucru vrednic de mânie, când dai unei desfrânate trecând cu vederea pe cel sărac? Chiar dacă ai da [din cele ce ai câștigat] prin muncă cinstită, oare nu ar fi păcat să dai bani pentru ceva care este rău și să cinstești cele pe care ar trebui să le osândești? Dacă, dezbrăcând orfani și nedreptățind văduve, hrănești destrăbălarea, gândește-te cât de cumplit va fi focul pentru cei care îndrăznesc acestea! Ascultă ce spune Pavel: „Nu numai că fac acestea, dar le și încuviințează celor care le fac”⁵⁰.

Poate că prea aspru vă muștrăm, dar, chiar dacă nu vă muștrăm noi, pedepsele pentru faptele [săvârșite] îi așteaptă pe cei care păcătuiesc și nu se îndreptează. Deci de ce folos este a face pe plac prin vorbe celor care urmează să fie osândiți pentru fapte?

Îl încuviințezi pe dansator, îl lauzi și îl admiri? Astfel te-ai făcut mai rău decât el. Aceluia sărăcia îi poate prilejui iertare, chiar dacă nu este îndreptățită, dar tu și de această scuză ești lipsit. Dacă îl voi întreba pe el: „De ce ai lăsat la o parte celelalte meserii și te-ai îndreptat spre aceasta blestemată și murdară?”, el va spune că astfel poate câștiga mult cu osteneală puțină. Dar tu, dacă te voi întreba de ce îl admiri pe cel care trăiește în necuviință și spre vătămarea multora, nu ai același pretext drept scăpare, ci ești nevoit să pleci capul rușinându-te și roșind.

Dacă, atunci când îți cerem noi socoteală, nu ai nimic de zis, când va avea loc acea Judecată înfricoșătoare și nemitarnică, unde vom da socoteală pentru toate gândurile și faptele, cum vom sta [înaintea Lui]? Cu ce ochi Îl vom privi pe Judecător? Ce vom spune? Cum ne vom apăra? Ce îndreptățire, cu sau fără

⁵⁰ *Romani 1, 32.*

sens, vom oferi? Cum [ne vom îndreptăți] pentru cheltuiala [făcută] sau pentru desfătare sau pentru pierzarea celorlalți pe care îi ucidem prin arta aceluia⁵¹? Nu vom avea nimic de zis, ci va trebui să îndurăm o osândă care nu are sfârșit și nu cunoaște hotar.

Ca să nu se întâmple aceasta, să ne păzim în toate privințele încă de aici, pentru ca, plecând cu bună nădejde, să dobândim bunurile veșnice, de care fie ca toți să avem parte, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care fie slava Tatălui și Sfântului Duh acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

⁵¹ A dansatorului. În Antichitate, anumite tipuri de dans implicau manifestări orgiastice (în special cele dionisiace, care imitau transele menadelor, ale satirilor ș.a.). Caracterul lor licențios fusese condamnat încă din secolul IV î.Hr. de Platon și Demostene (Michel FAUQUIER, Jean-Luc VILLETTE, *La vie religieuse dans les cités grecques aux VIe, Ve et IVe siècles*, Ophrys, Paris, 2000, pp. 119-120).

Omilia 43

„Și, când s-a făcut seară, ucenicii Lui s-au coborât la mare. Și, intrând în corabie, mergeau dincolo de mare, în Capernaum. Și s-a făcut întuneric și Iisus încă nu venise la ei. Și, suflând vânt mare, marea se întărâta.” (Ioan 6, 16-18)

1. Nu numai când era de față trupește alături de ucenici, ci și când era departe, Hristos rânduia cele de folos. Întrucât Lui Îi stătea în putere orice și dispunea de toate aptitudinile, săvârșea unul și același lucru prin fapte potrivnice. Iată, dar, ce a făcut acum! I-a lăsat pe ucenici și S-a suit în munte. Iar ei, în lipsa Învățătorului, au coborât la mare pe la amurg și L-au așteptat până seara, crezând că va veni la ei. Iar când s-a făcut seară nu se îndurau să nu meargă în căutarea Lui. Atât de mare era dragostea care îi stăpânea. Căci nu au zis: „Este seară acum și s-a lăsat noaptea. Unde să mergem acum? Locul este primejdios, vremea este neprielnică”. Ci, fiind aprinși de dragoste, s-au urcat în corabie. Căci evanghelistul nu fără scop a menționat timpul [când s-au petrecut acestea], ci pentru a arăta astfel dragostea lor fierbinte.

Dar de ce i-a lăsat și a plecat? Apoi, de ce S-a arătat singur mergând pe mare? Ca să-i învețe cât de greu este să fie părăsiți [de El] și ca să sporească dorirea lor. De asemenea, pentru a arăta puterea Sa. Așa cum, în cazul învățaturii Lui, ei nu ascultau toate împreună cu mulțimea, tot așa și în cazul minunilor, nu le vedeau pe toate împreună cu norodul. Trebuia ca cei cărora avea să li se încredințeze întâietatea asupra întregii lumi să aibă ceva mai mult [decât ceilalți].

„Și ce semne au văzut doar ei deosebi?”, întrebi. Schimbarea la față de pe munte⁵², această [minune] de pe mare și numeroase și mari [semne] care s-au petrecut după Înviere. Dar eu unul cred că au fost și altele pe lângă acestea.

⁵² Cf. Matei 17, 1-8; Marcu 9, 1-8; Luca 9, 28-36.

Deci mergeau la Capernaum fără să știe ceva sigur, așteptându-se să-L găsească acolo sau chiar în timpul călătoriei. Cel puțin aceasta o dă de înțeles Ioan când zice: „Se făcuse întuneric și Iisus încă nu venise la ei. Și, suflând vânt mare, marea se întărâta”⁵³. Iar ei ce au făcut? S-au tulburat. Multe pricini, de pretutindeni venind, îi sileau la aceasta: și vremea, căci era întuneric, și furtuna, căci marea se întărâta, și locul, căci nu erau aproape de țărm, ci înaintaseră cam douăzeci și cinci de stadii, și, în cele din urmă, lucrul neobișnuit [care s-a petrecut]. Căci „L-au văzut umblând pe apă”⁵⁴. Și, fiind ei tulburați foarte, le-a zis: „Eu sunt. Nu vă temeți!”⁵⁵

Deci de ce S-a arătat? Pentru a-i încredința că El este Cel care a domolit furtuna. Aceasta a arătat-o evanghelistul când a zis: „Voiau să-L ia. Și îndată corabia s-a apropiat de țărm”⁵⁶. Nu numai sigur, ci și prielnic le-a făcut drumul. Dar nu S-a arătat pe Sine mulțimii când mergea pe lângă mare, căci minunea era prea mare pentru neputința lor. Dar nici ucenicilor nu li S-a arătat mult timp făcând aceasta, ci, de îndată ce a fost văzut, S-a îndepărtat de ei.

Eu cred că această minune este alta decât cea din textul de la Matei⁵⁷. Multe lucruri arată că este alta. El făcea de mai multe ori aceleași minuni pentru ca cei care le vedeau să se obișnuiască și să nu fie surprinși peste măsură, dar și ca să le primească cu multă credință.

„Eu sunt. Nu vă temeți!”⁵⁸ Prin acest cuvânt a scos teama din sufletul lor⁵⁹. În celălalt loc nu a făcut așa. De aceea și Petru zicea:

⁵³ Ioan 6, 17-18.

⁵⁴ Ioan 6, 19.

⁵⁵ Ioan 6, 20.

⁵⁶ Ioan 6, 21.

⁵⁷ Cf. Matei 14, 22-33. „Dublarea” unuia și aceluiași eveniment evanghelic din rațiuni exegetice, dogmatice sau morale era o strategie recurentă la Sfântul Ioan (detalii în Justin Marc SMITH, *Why Bíos? On the Relationship Between Gospel Genre and Implied Audience*, Bloomsbury, London-New York, 2015, p. 94).

⁵⁸ Ioan 6, 20.

⁵⁹ Afirmația „Eu sunt” avea darul să-i liniștească pe ucenici și datorită implicațiilor ei speciale, din perspectivă veterotestamentară. Autoprezentarea „Eu sunt” evoca formula de revelație a lui Dumnezeu-Iahve din *Ieșirea* 3, 14: „Eu sunt Cel ce sunt”, dar și pe cele din *Deuteronomul* 32, 39; *Isaia* 43, 11, 12; 45, 18, 22; 46, 4, 9; 51, 12. De altfel, Sfântul Ioan, comentând mai târziu *Ioan* 8, 58, face trimitere directă la revelațiile Vechiului Testament: „După cum Tatăl Lui folosește acest cuvânt: «Sunt», tot așa și El. Aceasta arată că El este pururea, fiind liber de orice limitare temporală” (*Omilia* 55, 2).

„Doamne, dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine”⁶⁰. De ce atunci nu au primit aceasta imediat, iar acum au crezut? Pentru că atunci furtuna continua să clatine corabia, iar acum, la glasul Lui, se făcuse liniște. Sau, dacă nu este acesta motivul, atunci este cel pe care l-am spus deja: anume că, săvârșind adesea aceleași minuni, făcea ca cele petrecute mai apoi în timp să fie primite datorită celor dintâi.

Dar de ce nu S-a urcat în corabie? Pentru că a vrut să facă minunea mai mare și să le descopere dumnezeirea Sa mai lămurit și să arate că, atunci când a mulțumit, nu a făcut aceasta pentru că avea nevoie de ajutor, ci ca un pogorământ pentru ei. A îngăduit să fie furtună pentru ca ei să-L caute mereu. Apoi imediat a curmat-o, pentru ca ei să cunoască puterea Lui. De aceea nu S-a urcat în corabie, ca să facă minunea mai mare.

„A doua zi, mulțimea care stătea, văzând că nu era acolo altă corabie, decât numai una în care urcaseră ucenicii Lui, și că Iisus nu intrase împreună cu ei, au intrat și ei în alte corăbii care veneau din Tiberiada.”⁶¹ De ce vorbește Ioan atât de precis? De ce nu a spus că a doua zi mulțimile au trecut de partea cealaltă și au plecat? Pentru că vrea să ne învețe încă ceva. Ce anume? Că și mulțimilor le-a dat să înțeleagă, chiar dacă nu atât de limpede, ci în chip ascuns, ce s-a petrecut. „Au văzut” – zice – „că nu era acolo altă barcă, decât numai una, și că Iisus nu intrase împreună cu ei; și, intrând în bărcile venite din Tiberiada, au mers să Îl caute pe Iisus în Capernaum”⁶².

Ce altceva puteau să bănuiască decât că a venit pășind pe mare? Căci nu se putea spune că a trecut cu altă barcă. Căci spune: „Era doar una în care s-au urcat ucenicii Lui”. Dar, deși au venit după ce se petrecuse o minune atât de mare, nu L-au întrebat cum a trecut, cum a venit, nici nu au căutat să înțeleagă acel semn atât de mare. Dar ce au zis? „Rabbi, când ai venit aici?”⁶³ Doar dacă nu ar spune cineva că au zis aici „când” în loc de „cum”.

2. Se cuvine ca și de aici să înțelegem cugetarea lor ușuratică, căci cei care spuneau: „Acesta este Prorocul”⁶⁴ și se sileau să-L ia și

⁶⁰ Matei 14, 28.

⁶¹ Ioan 6, 22-23.

⁶² Ioan 6, 22-24.

⁶³ Ioan 6, 25.

⁶⁴ Ioan 6, 14.

să-L facă rege⁶⁵, când L-au aflat, nimic de acest fel nu au mai vrut, ci, uitând minunea, după cât socotesc eu, nu L-au mai admirat pentru cele petrecute mai înainte. Deci pentru aceasta Îl căutau: pentru că voiau să se bucure iar de mâncare, ca și mai înainte⁶⁶.

Și iudeii au trecut Marea Roșie, conduși fiind de Moise⁶⁷, dar este o deosebire foarte mare față de situația de aici⁶⁸. Moise lucra toate prin rugăciune și ca un rob, iar Hristos cu puterea pe care o avea de la Sine. Acolo, suflând vântul, s-a retras apa pentru ca ei să poată trece pe uscat, aici însă s-a făcut o minune mai mare. Căci marea și-a păstrat propria fire și astfel L-a purtat pe Stăpânul pe deasupra ei, mărturisind acel cuvânt care spune: „Cel care umblă pe mare ca pe uscat”⁶⁹.

Se poate ca minunea cu pâinile să o fi făcut când urma să intre în Capernaumul cel învârtoșat și necredincios, pentru că voia să înmoaie necredința locuitorilor lui nu numai prin minunile petrecute acolo, ci și prin cele din afara orașului. Oare nu ar fi putut înmuia și pietrele faptul că atâta mulțime a venit în orașul acela cu multă osârdie? Dar aceia nu au simțit nimic de acest fel, ci doreau din nou hrană trupească. De aceea Iisus i-a mustrat.

Știind, dar, acestea, iubiților, să-I mulțumim lui Dumnezeu și pentru cele simțite, dar cu mult mai mult pentru cele duhovnicești. Căci așa voiește El Însuși și prin acestea [duhovnicești] le dă și pe acelea [trupești], atrăgând și învățând prin ele pe cei nedesăvârșiți, de vreme ce erau încă alipiți de lumea aceasta. Dar, când, după ce

⁶⁵ Cf. Ioan 6, 15.

⁶⁶ Această constatare va fi formulată explicit de Mântuitorul Însuși, adresându-Se cu resemnare mulțimilor: „Mă căutați nu pentru că ați văzut semne, ci pentru că ați mâncat din pâini și v-ați săturat” (Ioan 6, 26). „Semnele” săvârșite de Iisus nu vizau (doar) o finalitate materială, biologică – săturarea foamei –, ci revelau mai ales dumnezeiura Sa și îi invitau pe cei de față la o stare de spirit mai degrabă interiorizată, duhovnicească. Vedem însă că mulțimile Îl căutau pe Iisus nu din credință, ci de frica foamei sau, mai grav, din dorința de îmbuibare. Reproșul lui Iisus că mulțimea Îl caută pentru interese strict materialiste constituie un avertisment și pentru noi, cei de astăzi.

⁶⁷ Cf. Ieșirea 14, 19-22.

⁶⁸ Avem aici o mostră de interpretare tipologică specifică Școlii antiohiene: un (proto) tip veterotestamentar, i.e. Moise trecând pedestru prin Marea Roșie, își găsește corespondența și împlinirea într-un antitip novotestamentar, i.e. Iisus pășind pe suprafața Mării Galileei (Lacul Tiberiadei). Pentru o discuție despre metodele exegetice hriștostomiene, vezi SFĂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Evanghelia după Ioan*, vol. 1, trad. Maria-Iuliana Rizeanu, introducere și note de Ierom. Policarp Pîrvuloiu, în coll. *Părinți și Scriitori Bisericești*, serie nouă, vol. 15, Ed. Basilica, București, 2016, pp. 17-18.

⁶⁹ Iov 9, 8.

au primit acestea, au rămas cu gândul la ele, au fost învinuiți și certați. Și în cazul slăbănogului, a voit ca mai întâi să-i dea acel [dar duhovnicesc], dar cei care erau de față nu au suportat. Atunci când a spus: „Iertate îți sunt păcatele”⁷⁰, aceia ziceau: „Acesta hulește”⁷¹.

Rogu-vă, dar, să nu simțim și noi ceva de acest fel, ci să dăm mai multă însemnătate celor [duhovnicești]! De ce? Pentru că, atunci când sunt de față cele duhovnicești, lipsa celor trupești nu aduce nicio vătămare. Însă, dacă acelea nu sunt prezente, ce nădejde ne mai rămâne? Ce mângâiere? De aceea trebuie să-L rugăm mereu pe Dumnezeu pentru acestea și să le cerem de la El.

Și Hristos ne-a învățat să ne rugăm astfel. Dacă vom cerceta acea rugăciune⁷², nimic trupesc nu vom afla în ea, ci toate sunt duhovnicești. Și acea mică referire la cele simțite devine duhovnicească prin felul [în care este spusă]. Faptul că îndeamnă să nu cerem nimic mai mult decât pâinea necesară clipei prezente, adică de fiecare zi⁷³, arată o cugetare duhovnicească, potrivită unui filosof. Ia seama și la cele ce precedă această cerere: „Sfințească-se numele Tău. Vie Împărăția Ta. Facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ”⁷⁴. Apoi, făcând acea referire la cele simțite, imediat a trecut de ea și s-a întors la învățătura duhovnicească zicând: „Ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri”⁷⁵.

⁷⁰ Marcu 2, 5.

⁷¹ Marcu 2, 7.

⁷² Cf. Matei 6, 9-13.

⁷³ Și aici, și în *Omiliile la Matei*, 19, 5 (în vol. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Scieri. Partea a III-a. Omilii la Matei*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, în coll. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 23, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, pp. 252-253), Sfântul Ioan înțelege sintagma ἄρτον ἐπιούσιον în sens material, ca „pâinea cea de toate zilele”. Mai târziu, în lucrarea sa *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru* (trad. Pr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010), Sfântul Maxim Mărturisitorul va adăuga la înțelesul concret și un altul spiritual (redat în traducere prin: „Pâinea cea spre ființă”, de unde avem două versiuni în română ale *Rugăciunii domnești* coexistente astăzi în cult), cu referire la Pâinea cerească sau Pâinea euharistică: „Pâinea noastră pe care ne-ai gătit-o la început spre nemurirea firii, dă-ne-o nouă astăzi, cât ne aflăm încă în viața aceasta muritoare, ca să biruască moartea păcatului hrănirea cu Pâinea vieții și a cunoștinței” (pp. 42-43). Dar tot Sfântul Maxim atrage atenția că acest sens spiritual nu-l anulează pe primul: „Iar dacă ni se poruncește să cerem prin rugăciune și pâinea cea de toate zilele, prin care se întreține viața noastră de aici, să nu trecem hotarele rugăciunii, privind în chip lacom înainte la multe perioade de ani și să uităm astfel că suntem muritori și avem o viață care trece ca umbra” (p. 45).

⁷⁴ Matei 6, 9-10.

⁷⁵ Matei 6, 12.

Nicăieri nu vorbește de stăpânire, nici de bogăție, nici de slavă, nici de autoritate, ci a așezat în rugăciune toate cele ce sunt spre folosul sufletului. Nimic pământesc, ci toate duhovnicești.

Deci, dacă ni se poruncește să ne ținem departe de cele lumești, din această viață, cât de ticăloși și nemernici am fi dacă am cere de la Dumnezeu cele de care ne-a poruncit să ne lepădăm chiar când le avem, ca să ne eliberăm de grija față de cele pentru care ne-a poruncit să nu ne străduim, ci mai degrabă să nu le avem și să nu le dorim? Căci aceasta este vorbărie deșartă. De aceea nici nu ni se împlinesc rugăciunile.

„Atunci” – întrebi tu – „cum se face că cei răi sunt bogați? Cum sunt înstăriți cei nedreți, necurați și răpitori?” Nu cu ajutorul lui Dumnezeu. Nicidecum! „Și cum îngăduie Dumnezeu aceasta?” Pentru că și pe cel bogat l-a îngăduit atunci, pregătindu-i mai mare osândă. Ascultă, dar, ce îi spune: „Fiule, tu ai luat cele bune, iar Lazăr cele rele. Și acum el se mângâie, iar tu te chiniești”⁷⁶.

Așadar, ca să nu auzim și noi aceste cuvinte pentru că ne-am desfătat în zadar și fără rost și ne-am adunat multe păcate, să alegem adevărata bogăție și filosofia cea dreaptă, ca să dobândim bunurile făgăduite, de care fie ca noi toți să ne împărtășim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care fie slava Tatălui și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

⁷⁶ Luca 16, 25.

CUPRINS

NOTĂ EDITORIALĂ	5
-----------------------	---

OMILII LA SFÂNTUL APOSTOL ȘI EVANGHELIST IOAN ALE CELUI ÎNTRE SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Omilia 42	11
Omilia 43	22
Omilia 44	28
Omilia 45	34
Omilia 46	45
Omilia 47	54
Omilia 48	66
Omilia 49	73
Omilia 50	81
Omilia 51	89
Omilia 52	96
Omilia 53	105
Omilia 54	112
Omilia 55	121
Omilia 56	128
Omilia 57	136
Omilia 58	143
Omilia 59	154
Omilia 60	164
Omilia 61	178
Omilia 62	190
Omilia 63	202
Omilia 64	212

Omilia 65.....	225
Omilia 66.....	233
Omilia 67.....	243
Omilia 68.....	250
Omilia 69.....	257
Omilia 70.....	264
Omilia 71.....	272
Omilia 72.....	280
Omilia 73.....	291
Omilia 74.....	300
Omilia 75.....	307
Omilia 76.....	319
Omilia 77.....	326
Omilia 78.....	337
Omilia 79.....	348
Omilia 80.....	359
Omilia 81.....	367
Omilia 82.....	375
Omilia 83.....	385
Omilia 84.....	400
Omilia 85.....	409
Omilia 86.....	424
Omilia 87.....	433
Omilia 88.....	442
INDICE SCRIPTURISTIC	451
INDICE ONOMASTIC ȘI TOPONIMIC.....	469
BIBLIOGRAFIE.....	473